

ΤΑΞΗ: 3^η ΤΑΞΗ ΕΠΑ.Λ.

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ/ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ημερομηνία: Τετάρτη 3 Ιανουαρίου 2018

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

I. Μη Λογοτεχνικό Κείμενο¹1η Δραστηριότητα²

I.³ Αγαπητοί συμμαθητές, διάβασα πρόσφατα ένα άρθρο για τη στερεοτυπική αντιμετώπιση της γυναίκας στον τομέα της εργασίας. Λαμβάνοντας αφορμή από τις ελληνικές ταινίες του '60, ο αρθρογράφος διαπιστώνει ότι η γυναίκα τότε διεκδικούσε την επαγγελματική της ανέλιξη σε ένα κλίμα αμφισβήτησης, υποκινούμενο από την αντίληψη ότι η εργαζόμενη γυναίκα θα αδυνατούσε να αντεπεξέλθει στις οικογενειακές της υποχρεώσεις. Αντίστοιχα η σύγχρονη γυναίκα, αν και πέτυχε την δυναμική της έξοδο στην αγορά εργασίας, ταλανίζεται από ανισότητες στα εργασιακά της δικαιώματα. Πράγματι, οι ισχνότερες αμοιβές, τα προσκόμματα στην ανάληψη ηγετικών θέσεων ή επιχειρηματικής δράσης, η υποαπασχόληση και η ανεργία πλήττουν περισσότερο τη γυναίκα από τον άνδρα. Έτσι, ο αρθρογράφος αιτιολογεί και τη διάκριση σε «ανδροκρατούμενα» και σε «γυναικοκρατούμενα» επαγγέλματα.

Σας ευχαριστώ.⁴
(117 λέξεις)

¹ Διδακτέα – εξεταστέα ύλη των Πανελλαδικώς εξεταζόμενων μαθημάτων της Γ΄ τάξης Ημερήσιων ΕΠΑ.Λ. του ν.4386/2016 και της Δ΄ τάξης Εσπερινών ΕΠΑ.Λ. του ν.4186/2013 για το σχολικό έτος 2017-2018, 29/9/2017.

² ό.π.

³ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 2ου ΚΥΚΛΟΥ των Κ. Αγγελάκου, Χρ. Δελή, Ζ. Κατσιαμπούρα και Πολ. Μπίστα, έκδοση 2000, σελ. 54- 55.

⁴ Ο νέος τρόπος αξιολόγησης των μαθητών/τριών στις πανελλαδικές εξετάσεις 2018 της Γ΄ ημερησίου ΕΠΑΛ στο μάθημα των Νέων Ελληνικών. Ενδεικτικά κριτήρια, 1^ο ενδεικτικό κριτήριο αξιολόγησης, ΙΕΠ, 17/10/2017.

Π. ⁵

Πληροφορία	Σωστό/ Λάθος	Αιτιολόγηση με αναφορά στο κείμενο
1. Οι κινηματογραφικές ταινίες του '60 παρουσιάζουν τη δυνατότητα της γυναίκας να συνδυάζει την επαγγελματική και την οικογενειακή ζωή με επιτυχία.	Λάθος	Ενδεικτική αναφορά: «οι ταινίες υπαγορεύουν το ασυμβίβαστο μεταξύ της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής μιας γυναίκας.»
2. Στη σύγχρονη εποχή, εξακολουθούν να υφίστανται ανισότητες στην αγορά εργασίας ανάμεσα στον άνδρα και στη γυναίκα.	Σωστό	Ενδεικτική αναφορά: «η αύξηση της γυναικείας απασχόλησης δε συνοδεύτηκε από την πολυπόθητη ισότητα των δύο φύλων στην αγορά εργασίας.»
3. Με την αύξηση της γυναικείας απασχόλησης αυξήθηκαν και οι ανισότητες μεταξύ των δύο φύλων στον τομέα της εργασίας.	Σωστό	Ενδεικτική αναφορά: «οι ποικίλοι κοινωνικοί μηχανισμοί παραγωγής [...] αλλά έκαναν την εμφάνισή τους και νέες μορφές ανισότητας.»
4. Στη σύγχρονη εποχή κυριαρχεί η στερεοτυπική αντίληψη περί ανδροκρατούμενων και γυναικοκρατούμενων επαγγελμάτων.	Σωστό	Ενδεικτική αναφορά: «Παρατηρείται έτσι [...] έτσι ώστε οι τελευταίοι να είναι ανδροκρατούμενοι και άλλοι γυναικοκρατούμενοι, ανάλογα με το αν πλειοψηφούν οι άνδρες ή οι γυναίκες εργαζόμενοι σε αυτούς.»
5. Η γυναικεία επιχειρηματικότητα σημειώνει άνοδο τα τελευταία χρόνια.	Λάθος	Ενδεικτική αναφορά: «μικρό ποσοστό αυτοαπασχόλησης και γυναικείας επιχειρηματικότητας.»

2^η Δραστηριότητα

I. Οι τρόποι ανάπτυξης που αξιοποιούνται στην τρίτη παράγραφο του κειμένου είναι⁶: **Σύγκριση – Αντίθεση**: Παρουσιάζεται η αντίθεση μεταξύ της προσδοκίας για μείωση των ανισοτήτων των δύο φύλων, ως επακόλουθο της αύξησης της γυναικείας απασχόλησης και της πραγματικότητας που φανερώνει πως οι ανισότητες ,αντί να μειωθούν, αυξήθηκαν. Ενδεικτική η χρήση της διαρθρωτικής

⁵ ό.π.

⁶ Διδακτέα – εξεταστέα ύλη των Πανελλαδικώς εξεταζόμενων μαθημάτων της Γ΄ τάξης Ημερήσιων ΕΠΑ.Λ. του ν.4386/2016 και της Δ΄ τάξης Εσπερινών ΕΠΑ.Λ. του ν.4186/2013 για το σχολικό έτος 2017-2018, 29/9/2017, παρατήρηση 1.2 σελ. 3.

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 2ου ΚΥΚΛΟΥ των Κ. Αγγελάκου, Χρ. Δελή, Ζ. Κατσιαμπούρα και Πολ. Μπίστα, έκδοση 2000, σελ. 22-23.

λέξης «Αντίθετα». **Παραδείγματα:** Υπάρχουσες μορφές ανισότητας: «...άνιση αμοιβή για ίση εργασία, δυσκολία στην επαγγελματική εξέλιξη και άνοδο στην ιεραρχία, διακρίσεις στους χώρους εργασίας». Νέες μορφές ανισότητας: «αυξημένο ποσοστό ανεργίας των γυναικών σε σχέση με τους άνδρες, αυξημένα ποσοστά υποαπασχόλησης, μειωμένη συμμετοχή των γυναικών σε ορισμένους επαγγελματικούς κλάδους που χαρακτηρίζονται ως ανδροκρατούμενοι, πολύ μικρό ποσοστό αυτοαπασχόλησης και γυναικείας επιχειρηματικότητας». Ενδεικτική η χρήση της διαρθρωτικής λέξης «όπως». **Αίτιο- Αποτέλεσμα:** Το αίτιο εντοπίζεται στο χωρίο: «... οι ποικίλοι κοινωνικοί μηχανισμοί παραγωγής και αναπαραγωγής των στερεοτύπων και των ανισοτήτων...» και τα αποτελέσματα: «...προστέθηκαν το αυξημένο ποσοστό ανεργίας των γυναικών σε σχέση με τους άνδρες, αυξημένα ποσοστά υποαπασχόλησης, μειωμένη συμμετοχή των γυναικών σε ορισμένους επαγγελματικούς κλάδους που χαρακτηρίζονται ως ανδροκρατούμενοι, πολύ μικρό ποσοστό αυτοαπασχόλησης και γυναικείας επιχειρηματικότητας.»

II. Μετατροπή σε παθητική σύνταξη ως εξής⁷:
«Από τις κοινωνικές αντιλήψεις της εποχής για το λεγόμενο «γυναικείο ζήτημα» αμφισβητείται ο επαγγελματικός δυναμισμός των ηρωίδων και διακωμωδείται η επιχειρηματική επάρκεια της γυναίκας». Μέσω της ενεργητικής σύνταξης δίνεται έμφαση στο πρόσωπο που ενεργεί, το υποκείμενο του ρήματος, δηλαδή στις κοινωνικές αντιλήψεις.⁸

III. «Οι αντιφάσεις και οι αντιθέσεις αυτές αφορούν στο γεγονός ότι, ενώ έχει παρατηρηθεί σημαντική αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό και στην αγορά εργασίας, η άνοδος αυτή δεν συνοδεύεται από μια αντίστοιχη μείωση των ανισοτήτων που κυριαρχούν στην αγορά εργασίας μεταξύ των δύο φύλων».⁹

⁷ ό.π. παρατήρηση 1.3 σελ. 4.

Ο νέος τρόπος αξιολόγησης των μαθητών/τριών στις πανελλαδικές εξετάσεις 2018 της Γ' ημερησίου ΕΠΑΛ στο μάθημα των Νέων Ελληνικών. Ενδεικτικά κριτήρια, 1^ο ενδεικτικό κριτήριο αξιολόγησης, ΙΕΠ, 17/10/2017.

⁸ Προτείνεται η βαθμολόγηση με 3 μονάδες για τη μετατροπή της σύνταξης και 2 μονάδες για την αιτιολόγηση της επιλογής της ενεργητικής σύνταξης.

⁹ Ο νέος τρόπος αξιολόγησης των μαθητών/τριών στις πανελλαδικές εξετάσεις 2018 της Γ' ημερησίου ΕΠΑΛ στο μάθημα των Νέων Ελληνικών. Ενδεικτικά κριτήρια, 1^ο ενδεικτικό κριτήριο αξιολόγησης, ΙΕΠ, 17/10/2017.

Γ. Μπαμπινιώτη, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Β' Έκδοση, Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 2002.

Ερμηνευτικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Α' Β' Γ' Γυμνασίου.

3^η Δραστηριότητα

Επικοινωνιακό πλαίσιο άρθρου: απαραίτητα στοιχεία ο τίτλος κι η επικαιρικότητα.

Ενδεικτική απάντηση:**Τίτλος & Πρόλογος:****Επιλέγοντας επάγγελμα¹⁰ στην Ελλάδα της «κρίσης»!**

Η δυσμενής οικονομική κατάσταση που διέρχεται στην εποχή μας η χώρα κι η διαρκώς εντεινόμενη ανασφάλεια στην αγορά εργασίας δυσχεραίνουν την επιλογή επαγγέλματος. Μολαταύτα, οι έφηβοι –ειδικά οι μαθητές των επαγγελματικών λυκείων- υποχρεούνται να επιλέξουν το επάγγελμα στο οποίο θα σταδιοδρομήσουν, σε μια εξαιρετικά πρόωμη ηλικία.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ**(Α' Ζητούμενο- 1^η §)**

Αναντίρρητα, σε κάθε εποχή τα κριτήρια αυτής της επιλογής μεταβάλλονται ανάλογα με τις τρέχουσες εξελίξεις. Σήμερα,...

1. Οι κοινωνικές συνθήκες, όπως η ανεργία και οι αλλαγές στην αγορά εργασίας λόγω της τεχνολογικής ανάπτυξης μεταβάλλουν διαρκώς τις απαιτήσεις και την ίδια τη φύση των επαγγελμάτων.
2. Η γρήγορη αποκατάσταση και η δυνατότητα μονιμότητας ωθούν στην επιλογή της εισαγωγής και φοίτησης σε στρατιωτικές σχολές, τη σχολή αστυνομίας, πυροσβεστικής ή στο λιμενικό σώμα.
3. Η επιδίωξη απόκτησης οικονομικής επιφάνειας και υλικών αγαθών, κοινωνικής αποδοχής, αναγνώρισης και κύρους, ασφάλειας και σιγουριάς, πνευματικής καλλιέργειας και γνώσεων, κοινωνικής προσφοράς ή καλλιτεχνικής έκφρασης
4. Οι σχολικές επιδόσεις επηρεάζουν την εκλογή επαγγέλματος, αφού καθορίζουν τη βαθμίδα εκπαίδευσης μέχρι την οποία θα φτάσει κανείς, ενώ η βαθμολογία στα μαθήματα αποδεικνύει την κλίση κάθε μαθητή και τον προσανατολίζει αντιστοίχως.
5. Ο μαθητής επιλέγει κι ανάλογα με την πληροφόρηση που παρέχει ο επαγγελματικός προσανατολισμός και στην περίπτωση που αυτός είναι ελλιπής από τα προβαλλόμενα πρότυπα στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.
6. Το οικογενειακό περιβάλλον συχνά καθορίζει την επιλογή επαγγέλματος με τα πρότυπα και τις αξίες στα οποία γαλουχεί το παιδί από μικρή κιόλας ηλικία. Ταυτόχρονα, η οικογενειακή παράδοση, η αναγκαστική κληροδότηση στο παιδί της οικογενειακής επιχείρησης και η επιθυμία των γονιών να υλοποιήσουν τα

¹⁰ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 2ου ΚΥΚΛΟΥ των Κ. Αγγελάκου, Χρ. Δελή, Ζ. Κατσιαμπούρα και Πολ. Μπίστα, έκδοση 2000, σελ. 29-33.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2018
Α' ΦΑΣΗ**E_3.Nλ3Γ(α)**

όνειρά τους μέσω των παιδιών τους αναγκάζουν συχνά το νέο να κάνει μια επιλογή που δεν τον εκφράζει απόλυτα ή απέχει τελείως από τις προσωπικές του στοχεύσεις.

7. Το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, οι άνθρωποι με τους οποίους συναναστρέφονται και ανδιαμφισβήτητα ο τόπος κατοικίας με τις δυνατότητες που παρέχει (π.χ. αστικά επαγγέλματα σε αντιδιαστολή με αγροτικές εργασίες).

(B' Ζητούμενο- 2^η §)

Σε κάθε περίπτωση, ο έφηβος καλείται να ιεραρχήσει σωστά τις ανάγκες του, καθώς η επιλογή του κατάλληλου -για τον ίδιο- επαγγέλματος είναι ιδιαίτερα σημαντική. Αναλυτικότερα,...

1. Το άτομο ηρεμεί, δε νιώθει άγχος και ανασφάλεια. Αισθάνεται ότι μπορεί να προσφέρει και αντλεί ικανοποίηση, επειδή είναι χρήσιμο και δημιουργικό. Έτσι, η ζωή του αποκτά νόημα και ενισχύεται η αυτοπεποίθησή του.
2. Εξασφαλίζει τα απαραίτητα για την επιβίωση και μάλιστα έχει τη δυνατότητα να απολαύσει ένα επίπεδο ζωής. Ακόμη, ανεξαρτητοποιείται και δεν καθίσταται φερέφωνο κανενός. Μπορεί να επιλέγει τον τρόπο ζωής και ψυχαγωγίας αποκτώντας, μεταξύ άλλων, τα υλικά αγαθά που επιθυμεί.
3. Εφόσον καλύπτει τις βιολογικές του ανάγκες και καταφέρνει να ζει αξιοπρεπώς, δεν καταφεύγει σε ποινικά κολάσιμες πράξεις.
4. Καθίσταται δυνατή η όξυνση της κριτικής ικανότητας και η ανάπτυξη της δημιουργικής φαντασίας, χάρη στην απόκτηση νέων εμπειριών μέσα από την καθημερινότητα της εργασίας και την καταβολή μόχθου, προκειμένου να επιλυθούν τα προκύπτοντα προβλήματα.
5. Το άτομο βελτιώνεται, αφού μαθαίνει να προγραμματίζει τη ζωή του, να θέτει στόχους, να καλλιεργεί τη συνέπεια και να συμπεριφέρεται με ειλικρίνεια.
6. Κοινωνικοποιείται και ανάλογα με την προσφορά του στο κοινωνικό σύνολο λαμβάνει και την αντίστοιχη αναγνώριση κι εκτίμηση, αποκτά κύρος.
7. Αναπτύσσεται η αλληλεγγύη και δημιουργείται κλίμα συναδελφικότητας, εμπιστοσύνης, αλληλοσεβασμού και αμοιβαιότητας μεταξύ των ανθρώπων στο ίδιο εργασιακό περιβάλλον.
8. Η κοινωνία προοδεύει αφού αποτελείται από άτομα εργατικά και παραγωγικά, ενώ η δημοκρατία διασφαλίζεται από την ανάπτυξη συνδικαλιστικής δράσης για τη διεκδίκηση δικαιμάτων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Από τα παραπάνω καθίσταται φανερό η αναγκαιότητα ενημέρωσης και καθοδήγησης των νέων από ειδικούς επιστήμονες και γνώστες της αγοράς εργασίας. Άλλωστε, ο κορεσμός σε αυτήν, η ανεργία και η απαιτούμενη εξειδίκευση δεν αφήνουν περιθώρια για λανθασμένη επιλογή.

II. Δογοτεχνικό Κείμενο¹¹**1^η δραστηριότητα¹²**

I. Η αύξηση της έντασης των συναισθημάτων της δεσποινίδος Ιουλίας είναι κλιμακωτή και διαγράφεται μέσω των παρακάτω περιγραφικών μερών που παρεμβάλλονται μεταξύ των διαλογικών. «Η Ιουλία έγινε κατακόκκινη και άρχισε να τσαλακώνει νευρικά την άκρη του φουστανιού της, μα δεν είπε λέξη.»/ «Το αριστερό μάτι της Ιουλίας έγινε κατακόκκινο και νότισε. Άρχισε να τρέμει το σαγόνι της. Την έπιασε ένας νευρικός βήχας, έβαλε το μαντίλι στη μύτη της, μα δεν έβγαλε άχνα.»/ «Τα μάτια της Ιουλίας γέμισαν δάκρυα. Κόμποι ιδρώτα γυάλιζαν πάνω στη μύτη της.»/ «Τα πήρε με τρεμουλιαστά δάχτυλα και τα έβαλε στην τσέπη της.»/ «Μουρμούρισε μερικά ευχαριστώ και βγήκε».

Στην αρχή της συζήτησης με τον εργοδότη της, η δεσποινίδα Ιουλία αισθάνεται αμήχανη. Όσο εξελίσσεται η συζήτηση οι νευρικές, ακούσιες αντιδράσεις του σώματός της μαρτυρούν την πίεση που άρχισε να αισθάνεται λόγω της συμπεριφοράς του. Την Ιουλία κατακλύζει το αίσθημα της καταπίεσης, της αδικίας και της συνακόλουθης θλίψης που εξωτερικεύεται μέσω δακρύων. Την παραχή της, η οποία φανερώνεται και κατά τη διάρκεια της πληρωμής, διαδέχεται η ανακούφιση για τη λήξη της συζήτησης και τη θετική, όπως νομίζει, έκβασή της.

II. Ο αφηγητής – εργοδότης φαίνεται να γνωρίζει την παθητικότητα που χαρακτηρίζει τη στάση της Ιουλίας. Αντί, όμως, να αδιαφορήσει ή και να εκμεταλλευτεί την αδυναμία της, στήνει τη φάρσα αυτή επιδιώκοντας να τη νουθετήσει, να της δώσει ένα μάθημα και να της καταστήσει σαφές πως με τη συμπεριφορά της επιτρέπει και συναινεί στην εργασιακή εκμετάλλευσή της. Ο αφηγητής, επομένως, είναι ένας άνθρωπος με γνήσιο ενδιαφέρον για το συνάνθρωπο και αγωνιστικό πνεύμα, που αγανακτεί βλέποντας την καταπάτηση των δικαιωμάτων των ανίσχυρων ανθρώπων.

2^η Δραστηριότητα

I. Η πρώτη θεματική ενότητα¹³ αφορά στη φάρσα του εργοδότη: «Τις προάλλες φώναξα... - Ευχαριστώ, ψιθύρισε.» Η δεύτερη στην αποκάλυψη της φάρσας: «Πετάχτηκα ορθός και... ευχαριστώ και βγήκε».

¹¹ Διδακτέα – εξεταστέα ύλη των Πανελλαδικώς εξεταζόμενων μαθημάτων της Γ΄ τάξης Ημερήσιων ΕΠΑ.Λ. του ν.4386/2016 και της Δ΄ τάξης Εσπερινών ΕΠΑ.Λ. του ν.4186/2013 για το σχολικό έτος 2017-2018, 29/9/2017.

¹² ό.π. παρατήρηση 2.1 σελ. 5.

¹³ Ο νέος τρόπος αξιολόγησης των μαθητών/τριών στις πανελλαδικές εξετάσεις 2018 της Γ΄ ημερησίου ΕΠΑΛ στο μάθημα των Νέων Ελληνικών. Ενδεικτικά κριτήρια, 1^ο ενδεικτικό κριτήριο αξιολόγησης, ΙΕΠ, 17/10/2017.

- II. Δύο σημεία στα οποία η γλώσσα χρησιμοποιείται μεταφορικά είναι τα εξής: «...αν δεν πατήσεις λίγο πόδι, αν δε δείξεις τα δόντια σου;» κι ένα σημείο στο οποίο υπάρχει παρομοίωση «...σαν χαζή;»¹⁴.
- III. Με τη χρήση του αφηγηματικού τρόπου του διαλόγου επιτυγχάνεται η θεατρικότητα κι η παραστατικότητα, ενώ προσδίδεται αμεσότητα και ζωντάνια. Ο αναγνώστης μετατρέπεται σε αυτόπτη μάρτυρα όσων εξελίσσονται και έχει την ευκαιρία να διαμορφώσει προσωπική άποψη για το ηθος των ηρώων, αφού από τα λόγια τους αποκαλύπτεται καλύτερα ο χαρακτήρας τους¹⁵.

3^η Δραστηριότητα¹⁶

Η ηρωίδα του διηγήματος είναι μια δασκάλα που δέχεται άβουλα την παραβίαση βασικών της εργασιακών δικαιωμάτων. Μάλιστα, φτάνει στο σημείο να ευχαριστήσει τον άνθρωπο που την εκμεταλλεύεται, αναλογιζόμενη προφανώς ότι είναι τουλάχιστον καλύτερος από άλλους εργοδότες που δεν της έδιναν τίποτα, όπως η ίδια ομολογεί. Αναντίρρητα, κάθε εργαζόμενος πρέπει να επιδεικνύει την απαραίτητη υπευθυνότητα και αποτελεσματικότητα στην επιτέλεση του έργου που έχει αναλάβει. Όταν, όμως, η εργοδοσία παραβιάζει βασικά δικαιώματά του, οφείλει να δείχνει τη διαφωνία του, να επισημαίνει το πρόβλημα και να ζητεί την άμεση επίλυσή του. Βέβαια, για να συμβεί αυτό, χρειάζεται, αφενός, κάθε εργαζόμενος να γνωρίζει τα δικαιώματά του και τις υποχρεώσεις του. Αφετέρου, οφείλει να συντονίζεται με τους υπόλοιπους εργαζομένους, ώστε να διεκδικούν συλλογικά την κατοχύρωση των δικαιωμάτων τους. Ένας συνειδητοποιημένος εργαζόμενος, λοιπόν, θα αντιδρούσε διεκδικώντας το σύνολο του μισθού, επιχειρηματολογώντας με διάλογο και εν συνεχεία αξιοποιώντας κάθε νόμιμη διαδικασία.

(143 λέξεις)

¹⁴ ό.π.

Διδακτέα – εξεταστέα ύλη των Πανελλαδικώς εξεταζόμενων μαθημάτων της Γ΄ τάξης Ημερήσιων ΕΠΑ.Λ. του ν.4386/2016 και της Δ΄ τάξης Εσπερινών ΕΠΑ.Λ. του ν.4186/2013 για το σχολικό έτος 2017-2018, 29/9/2017, παρατήρηση 2.2 σελ. 5.

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 2ου ΚΥΚΛΟΥ των Κ. Αγγελάκου, Χρ. Δελή, Ζ. Κατσιαμπούρα και Πολ. Μπίστα, έκδοση 2000, σελ. 47.

¹⁵ Διδακτέα – εξεταστέα ύλη των Πανελλαδικώς εξεταζόμενων μαθημάτων της Γ΄ τάξης Ημερήσιων ΕΠΑ.Λ. του ν.4386/2016 και της Δ΄ τάξης Εσπερινών ΕΠΑ.Λ. του ν.4186/2013 για το σχολικό έτος 2017-2018, 29/9/2017, παρατήρηση 2.2 σελ. 5.

¹⁶ ό.π., παρατήρηση 2.3 σελ. 5.